

УДК 371.3:371.2

СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ ВНЗ ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Михайло Чайковський, Хмельницький інститут соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

Основними методами дослідної роботи у цій статті є аналіз наукової літератури; синтез, систематизація, порівняння, класифікація, узагальнення. Результатом та практичним значенням стало обґрунтування однієї з концептуальних ідей розробки технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами, яку в перспективі може бути впроваджено в освітній простір ВНЗ України.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами у ВНЗ, інклюзивна освіта, інклюзивний освітній простір.

Михаил Чайковский, Хмельницкий институт социальных технологий Открытого международного университета развития человека «Украина»

Создание инклюзивного образовательного пространства ВУЗ как концептуальная основа технологии социально-педагогической работы с молодёжью с особыми потребностями

Основными методами исследовательской работы данной статьи является анализ научной литературы, синтез, систематизация, сравнение, классификация, обобщение. Результатом и практическим значением является обоснование одной из концептуальных идей разработки технологии социально-педагогической работы с молодёжью с особыми потребностями, которая в перспективе может быть внедрена в образовательное пространство высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: социально-педагогическая работа с молодёжью с особыми потребностями, инклюзивное образование, инклюзивное образовательное пространство.

Muhaylo Chaikovsky, Hmel'nitskyi institut sotsialnih tehnologiy Vidkritogo mizhnarodnogo universitetu rozvitku Lyudin «Ukraine»

The creation of inclusive educational environment of higher educational institution is the conceptual basis of the technology of socio-pedagogic work with youth with special needs

The main methods of scientific and research work of this article are the analysis of scientific literature, synthesis, systematization, comparison, classification and generalization for studying of inclusive educational environment of higher educational institution as the conceptual basis of socio-pedagogic work with youth with special needs.

It is determined in the article that socio-pedagogic work with youth with special needs in higher educational institution is a system which has certain characteristics and structure and its functioning according to the condition of certain technological equipment guarantees the achievement of aim which is in gaining by

© Чайковський М., 2015

students with special needs such skills as the ability to social interaction through the inclusion to the inclusive educational space by the way of development of ability to take consciously part in all social connections, exchange of information, experience of activity, talents, abilities and skills and through the mutual influence of all the subjects of pedagogical process on the quality of getting higher education by the students with invalidity and reaching the optimal level of socialization.

One of the conceptual bases of our work is the creation of inclusive educational environment of higher educational institution as a condition of forming of ability of youth with special needs to social interaction with the subjects of inclusion, to the adaptation and self-realization in conditions of higher educational institution.

Inclusive educational space is defined in the article as specially organized pedagogic environment, structured system of pedagogic factors and conditions of their gaining by the personality with special educational needs in the process of establishing.

The result and practical meaning of the article is the substantiation of one of the conceptual ideas of developing the technology of socio-pedagogic work with youth with special needs which in perspective may be implemented in educational space of higher educational institutions of Ukraine.

Keywords: socio-pedagogic work with youth with special needs, inclusive education, inclusive educational environment.

Постановка проблеми. Гуманістична спрямованість сучасного цивілізованого світу потребує соціальної інтеграції кожної людини незалежно від стану її здоров'я. Особливої актуальності нині набувають питання створення можливостей здобуття освіти й професійного розвитку молоді з особливими потребами, розвитку їхньої соціалізованості – здатності до взаємодії з соціальним світом як умови повноцінного входження у суспільство. Відповідно це потребує систематичної соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору ВНЗ, тоді як технології організації та здійснення цієї діяльності в сучасних вищих навчальних закладах України, нажаль, немає.

Тому питання розробки технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору набуває важливого значення.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема інклюзивної освіти є предметом вивчення багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, з-поміж яких провідними для нашого дослідження є роботи: М. Айшервуд, М. Андрєєвої, Г. Банч, О. Безпалько, Ю. Богінської, В. Варави, Д. Голдберг, Р. Данієлс, О. Дівакової-Фаворської, Т. Єжової, Т. Ілляшенко, А. Колупаєвої, Н. Кравця, О. Рассказової, Н. Софій та ін.

Метою статті є аналіз особливостей створення інклюзивного освітнього простору ВНЗ як однієї з концептуальних засад розробки технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах вищого навчального закладу.

Основними методами науково-дослідної роботи цієї статті є аналіз наукової літератури; синтез, систематизація, порівняння, класифікація, узагальнення для вивчення інклюзивного освітнього простору ВНЗ як концептуальної основи розробки педагогічної технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивна освіта у ВНЗ є процесом здобуття професійної освіти молоддю з порушеннями здоров'я та розвитку у відкритих (не спеціальних) вищих навчальних закладах. Цей процес вимагає створення спеціальних умов та соціально-педагогічної роботи з вказаною категорією студентів, однак, як

уже зазначалося, обґрунтованої технології здійснення цієї діяльності в сучасній системі вищої освіти немає.

Саме відсутність загальновизнаної концепції розробки педагогічної технології соціально-педагогічної роботи зі студентами з особливими потребами в умовах інклюзивного навчання, власне, зумовила необхідність її обґрунтування з урахуванням розвитку інклюзивних тенденцій у вищій освіті.

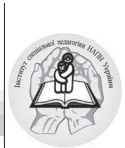
Інклюзивна освіта молоді з обмеженими можливостями здійснюється в межах *інклюзивного освітнього простору*, яке ми визначаємо як спеціально організоване педагогічне середовище, структуровану систему педагогічних чинників та умов їх освоєння особистістю з особливими освітніми потребами у процесі її становлення. Інклюзивний освітній простір є результатом активізації (педагогізації) взаємопов'язаних **складових**: *внутрішнього інклюзивного освітнього середовища* та *зовнішнього інклюзивного середовища*, що охоплює різномірні заклади освіти інклюзивного спрямування регіону, діяльність яких регламентується нормативно-правовими документами центральних органів влади, спрямовується і координується органами місцевого самоуправління та місцевої виконавчої влади і здійснюється закладами освіти в тісній взаємодії з органами місцевої соціальної інфраструктури і громадськими організаціями.

Педагогічну технологію соціально-педагогічної роботи з молоддю з обмеженими можливостями в умовах інклюзивного освітнього простору ВНЗ ми визначаємо як сукупність і послідовність засобів сприяння поступовому виробленню особистістю здатності до соціальної взаємодії і рольового соціального функціонування в існуючій ситуації: зовнішній, що визначається специфічними умовами інклюзивного освітнього простору ВНЗ, та внутрішній, що визначається обмеженими фізичними можливостями організму та психосоціальними характеристиками студентів з різними порушеннями здоров'я.

На нашу думку, одна з концептуальних засад зазначеної технології полягає у необхідності орієнтування на *розвиток інклюзивного освітнього простору ВНЗ* як умови формування здатності молоді з особливими потребами до соціальної взаємодії із суб'єктами інклюзії, до адаптації та самореалізації в умовах вищої школи.

Аналіз проблеми інклюзивного освітнього простору як місця розгортання соціально-педагогічної діяльності, дає можливість визначити основи розкриття цієї концептуальної ідеї, наближення її до рівня технологізації, які реалізуються через певні положення відповідно до яких *інклюзивний освітній простір*:

- відображає систему соціальних зв'язків та відношень у галузі освіти, характер взаємовідносин суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства;
- є структурованою системою педагогічних чинників, що забезпечують зустріч, взаємодію, осмислення та пізнання (освоєння) студентом з інвалідністю у процесі розвитку та становлення спеціально організованого педагогічного середовища;
- місце перетинання діяльності всіх учасників освітнього процесу, де забезпечується використання та активізація їх творчого потенціалу;
- відображає часові характеристики суспільного й індивідуального розвитку, що існує у модусі минулого, теперішнього та майбутнього;
- завжди має певні особливості залежно від «географії» (території розташування ВНЗ, місця організації освітнього процесу);
- виокремлюється в соціальному просторі як сукупність доступних об'єктів, характеризується обсягом освітніх послуг, потужністю, інтенсивністю освітньої інфор-

мації, освітньою інфраструктурою (якісний і кількісний склад її елементів, їх розташування у просторі та взаємодія) та функціонує на принципах взаємодії різних освітніх систем та суб'єктів.

Ще одне важливе положення: проектування інклюзивного освітнього простору — організаційна основа інноваційного розвитку закладу освіти.

Детальніше розкриємо **перше положення**, що полягає у розгляді інклюзивного освітнього простору як відображення системи соціальних зв'язків та відносин у галузі освіти, характеру взаємовідносин суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням освітніх потреб суспільства. У зв'язку з цим відзначимо, що, розробляючи педагогічні технології соціально-педагогічної діяльності зі студентами з інвалідністю, простору ВНЗ необхідно орієнтувати їх на підтримку відкритої освітньої системи, що відображає інклюзивні тенденції, які розгортаються у сучасному суспільстві і є продуктом його соціального замовлення, потреб ринку праці та конкретних роботодавців.

Вважаємо, що педагогічні технології мають розроблятися у контексті **стратегії «використання сильних сторін»** в умовах інклюзивного простору, що передбачає:

- участь педагогів і батьків у обговоренні та просуванні нормативно-правової основи інклюзивних процесів в освіті та соціальному середовищі;
- популяризацію позитивних змін та успіхів студентів з особливими потребами в освітньому процесі;
- розробку критеріїв стимулювання творчих знахідок педагога у професійній діяльності в умовах інклюзивного освітнього простору;
- обґрунтування і впровадження дидактичної моделі формування інклюзивної готовності та інклюзивної компетентності майбутніх учителів, педагогів-психологів, учителів-дефектологів, соціальних педагогів;
- розробку змісту і проведення тематичних курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників установ освіти з метою оволодіння ними реальними прийомами роботи та здійснення соціально-професійного партнерства в інклюзивному освітньому просторі;
- створення методики діагностики та моніторингу ступеня інклюзивності освітнього простору, що охоплює всіх суб'єктів освітньої інклюзії.

Друге положення передбачає розгляд інклюзивного освітнього простору як структурованої системи педагогічних чинників, що забезпечують зустріч, взаємодію, осмислення та пізнання (освоєння) студентом з інвалідністю у процесі розвитку та становлення спеціально організованого педагогічного середовища.

Застосування факторного підходу до соціально-педагогічної діяльності зі студентами, які мають особливі потреби, дає можливість забезпечити в умовах інклюзивної освіти **стратегію «позбавлення від недоліків та запобігання соціальним загрозам»**, що передбачає:

- доведення нормативної правової основи інклюзивних процесів в освіті до відома всіх зацікавлених суб'єктів і їхнє чітке виконання;
- системну роботу щодо посилення розуміння ролі соціалізації всіх студентів як основного завдання освітнього процесу ВНЗ;
- проведення системи заходів з формування позитивного іміджу осіб з інвалідністю в умовах інклюзивної освіти;
- позиціонування ролі батьківської громади як повноправного учасника інклюзивного освітнього простору;

- залучення засобів масової інформації до популяризації ідей і переваг інклюзивних підходів і практик в освіті.

Схарактеризуємо **третє положення** щодо розуміння інклюзивного освітнього простору як місця перетинання діяльності всіх учасників освітнього процесу, де забезпечується використання та активізація їх творчого потенціалу. Взагалі об'єднання зусиль усіх учасників педагогічного процесу ВНЗ зі створенням єдиної системи неперервного кваліфікованого супроводу навчання молоді з особливими потребами складає специфічну особливість внутрішнього інклюзивного середовища. Водночас вивчаються і реально враховуються індивідуальні вікові і фізичні характеристики об'єктів впливу і потенційні можливості позитивних результатів взаємодії різновікових груп молоді в процесі навчальної і позанавчальної діяльності. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього простору передбачає взаємовдосконалення, взаємозбагачення сторін, поглиблення розвитку бажаних якостей, досягнення очікуваної адаптації, інклюзії і соціалізації молоді з особливими потребами, ініціювання ними суспільно корисних справ, поліпшення умов життєдіяльності власними силами.

Зазначене положення може реалізуватися в освітньому процесі ВНЗ через **стратегію командного співробітництва**, що у цьому випадку може здійснюватися через:

- проведення ярмарків професій із залученням представників соціальної спільноти (батьки дітей з обмеженими можливостями, громадські об'єднання та організації) і бізнес-структур регіону з метою професійної орієнтації та працевлаштування випускників закладів освіти;
- розробку й упровадження спецкурсів, тренінгів у процес підготовки та підвищення кваліфікації педагогів, зміст яких передбачає формування комплексу компетенцій для роботи в умовах освітньої інклюзії тощо;
- створення учасниками інклюзивного простору спільних творчих продуктів: фото-і відеосюжетів, публікацій, виставок робіт, виробів тощо;
- спрямування педагогічних технологій на посилення міжособистісних контактів суб'єктів та об'єктів освітнього процесу ВНЗ;
- застосування комунікативно-тренінгових засобів, ділових та рольових ігор;
- активне впровадження у навчальний процес форм консультування та інформування;
- використання потенціалу спільних дозвіллевих форм діяльності;
- розробку технологій, методів, прийомів супроводу інклюзивної практики завдяки залученню позабюджетних коштів (участь у грантовій підтримці).

Четверте положення, що розкриває зміст концептуальної ідеї: *інклюзивний освітній простір має часові характеристики суспільного та індивідуального розвитку*, що існує у модусах минулого, теперішнього та майбутнього. Формулювання зазначеної тези пов'язано з розглядом інклюзивного освітнього простору як місця для здобуття, збереження, збагачення, оновлення та перетворення особистістю соціального досвіду, де минулий досвід є підґрунтями для соціального розвитку особистості. Зважаючи на це, наголосимо, що технології соціально-педагогічної діяльності зі студентами з особливими потребами мають розроблятися та реалізовуватися на контекстній основі.

Відтворення такого контексту в процесі підготовки майбутніх фахівців пов'язане із упровадженням під час навчання просторово-часового контексту «минуле (теоретичні ідеї та практичний досвід) – сучасне (навчальна діяльність) – майбутнє (професійна діяльність)».

Вважаємо, що конкретними шляхами реалізації **стратегії контекстної освіти** є:

- позиціонування історій успіху в навчанні «особливого» студента в інклюзивному освітньому просторі (зустрічі з людьми з інвалідністю, що досягли успіхів у професійній діяльності та житті; читання літератури, перегляд фільмів, роликів соціальної реклами з подальшим обговоренням);
- застосування активних форм навчання, що передбачає позитивне використання минулого досвіду студентів з особливими потребами у нових навчальних умовах з орієнтуванням на реалії майбутньої професійної діяльності;
- підтримання в освітньому процесі ВНЗ традицій спілкування та взаємодії для вироблення у студентів позитивних звичок, закріплення навичок взаєморозуміння та спільної діяльності;
- упровадження засобів набуття колективного досвіду, створення системи знань, умінь та навичок, що втілена у матеріально-суспільні елементи, зразки та традиції діяльності;
- надання переваги формам організації колективної праці як для активного використання і закріплення досвіду, так і для співтворчості, пошуку нових форм, зразків, результатів діяльності;
- заохочення студентів з особливими потребами до участі у суспільно необхідних планах, проектах, з використанням усіх можливих для них засобів досягнення та здійснення.

Відзначимо особливу роль **п'ятого положення**: *інклюзивний освітній простір завжди має певні особливості залежно від «географії»* – території розташування ВНЗ, регіональних освітніх традицій, соціокультурного підґрунтя розгортання освітнього процесу тощо.

Дефініція освітнього простору розглядається нами як певна частина соціально-простору, у межах якого здійснюється нормована освітня діяльність; як єдність, цілісне утворення в галузі освіти, яке має свої територіальні межі, що уточнюються окремо, – світовий освітній простір, міжнародний освітній простір, європейський освітній простір, освітній простір регіону, ВНЗ, студентської групи тощо.

У джерелах відзначається взаємозв'язок освітнього простору зі складно утвореними територіальними сутностями, розвиток яких детермінований комплексом соціальних, економічних і культурологічних чинників. У ході проектування простір виступає як дискретний, що дає змогу розкласти його на складові підсистеми. У результаті процесу дискретизації освітнього простору виникають його ареали різного розміру та ієрархії [2, 471].

Сьогодні процеси глобалізації та інтеграції національних систем освіти привели до необхідності збереження і посилення значення національного аспекту освітнього простору. Під національним освітнім простором ми розуміємо певну територію, що розглядається виключно з освітньої точки зору. Система освітнього простору виступає на такій території як один із компонентів більш складної соціальної системи. Національний освітній простір – це комплекс політичних, соціально-культурних, наукових, освітніх, економічних інститутів, засобів масової інформації, орієнтованих на освіту, громадськість, залучену розв'язувати проблеми освіти у державі. Національний освітній простір, який охоплює всю територію країни, має ознаки цілісності та регламентує правовий характер освітніх послуг, тобто у межах інклюзивного підходу забезпечує загальну доступність до освітніх послуг дітей та молоді [4].

Вважаємо, що, розробляючи технології створення інклюзивного освітнього простору ВНЗ, необхідно обов'язково враховувати територіальну ознаку; у цьому напрямі дієвою є **стратегія використання регіональних можливостей** у створенні та підтримці функціонування інклюзивного освітнього середовища, що передбачає:

- застосування місцевих традицій, свят, образів у популяризації ідей інклюзивної освіти;
- заохочення регіональних бюджетних джерел фінансування, засобів місцевої бізнес-спільноти з метою формування адекватної потребам інклюзивного освітнього простору матеріально-технічної бази закладів освіти, об'єктів соціально-культурного призначення (інклюзивних спортивних комплексів і майданчиків, читальних зал тощо);
- пошук союзників серед місцевої громади, залучення до питань просування ідей інклюзивної освіти, фахівців територіальних управлінь освіти, місцевих органів влади, взаємодія з асоціаціями громадянського суспільства – громадськими організаціями, громадами людей з інвалідністю, батьків дітей з інвалідністю;
- залучення регіональних засобів масової інформації для проведення інформаційної кампанії на підтримку інклюзивної освіти, використовуючи для цього можливості й ресурси партнерських організацій та установ.

*Інклюзивний освітній простір виокремлюється в соціальному просторі як сукупність просторово доступних об'єктів, характеризується обсягом освітніх послуг, потужністю, інтенсивністю освітньої інформації, освітньою інфраструктурою (якісний і кількісний склад її елементів, їх розташування у просторі та взаємодія). Зазначене є **шостим положенням**, що розкриває сутність нашої концептуальної ідеї.*

Відзначимо, що важливою характеристикою інклюзивного освітнього простору є його активність як здатність підтримувати достатній для всіх учасників взаємодії рівень емоціональної, інтелектуальної напруги, стимулювати творчий пошук. Активний освітній простір примітний тим, що забезпечує можливість зустрічей з новими людьми і явищами, високою вірогідністю виникнення випадку, який може зацікавити учасників взаємодії суб'єктами простору до того, що відбувається [3, 43].

Зменшувати активність освітнього простору можуть так звані «бар'єри», наявність яких зменшує доступність взаємодії суб'єктів освітнього простору, знижує якість їхньої комунікації. Бар'єри у просторі розуміємо як зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають упровадженню інклюзивної освіти. До *зовнішніх бар'єрів* належать: соціальні бар'єри (несумісність нового з наявним досвідом і цінностями, прийнятими в суспільстві; стереотипи мислення); організаційні бар'єри (протидія керівних органів освіти втіленню нововведень; відсутність координаційних центрів з розроблення та впровадження педагогічних інновацій); методичні бар'єри (брак методичного забезпечення нововведення, недостатня поінформованість у галузі інклюзивної освіти); матеріально-технічні бар'єри (навантаження педагогів, побутові умови, рівень заробітної платні) [1]. До *внутрішніх бар'єрів* належать психологічні (особистісні) бар'єри, які приховують глибокі особистісно-професійні проблеми. Психологічні бар'єри – психічні стани, що виявляються в неадекватній пасивності педагога, яка заважає упровадженню інклюзивної освіти.

Подолання бар'єрів в інклюзивному освітньому просторі сприяє **стратегія створення безбар'єрного середовища**, що передбачає:

- позиціонування інклюзивності освітнього простору ВНЗ як соціального феномену, що відображає забезпечення доступності освіти для всіх, зокрема для студентів з особливими потребами;
- широке використання у вдосконаленні середовища ВНЗ принципу універсального облаштування (дизайну) простору, який передбачає рівні фізичні можливості для всіх;
- створення структур, які забезпечують соціальну експертизу доступності освітнього простору закладів освіти (фізичний простір; навчальне, дидактичне і методичне забезпечення; засоби навчання тощо).

Сьоме положення стосується розгляду проектування інклюзивного освітнього простору як організаційної основи інноваційного розвитку закладу вищої освіти.

Важливо розуміти, що інклюзивний освітній простір ВНЗ є системним об'єктом педагогічного проектування, який передбачає виокремлення та вивчення структурних елементів, зв'язків, системоутворюючих чинників інклюзивного простору, вивчення його суб'єктів, визначення їх функцій та обов'язків, й може розглядатися як педагогічна інновація.

Аналізуючи матеріали щодо педагогічного проектування інноваційного освітнього простору в закладі освіти, потрібно врахувати, що стосовно інклюзивного освітнього простору ВНЗ інноваційність варто розглядати не лише як налаштованість на сприймання, продукування і застосування нового, а насамперед як доступність та демократичність освітньої системи, що виявляється у:

- відкритості освітнього процесу культурі й суспільству, яка реалізується через прагнення педагога і студента змінити дійсність, дослідити реальні соціальні та професійні проблеми та обрати оптимальні способи їх розв'язання;
- відкритості викладача до діалогічної взаємодії зі студентами, яка передбачає суб'єктність з обох сторін;
- відкритості власного «Я»-студента, його внутрішнього світу, тобто організація такого освітнього середовища, яке сприяло б формуванню і розвитку образу «Я»-особистості майбутнього фахівця.

Досліджуючи наукові праці вчених, треба звернути увагу на те, що створення інклюзивного простору в навчально-виховному закладі вимагає загального розуміння усіма суб'єктами навчання у ВНЗ на усіх рівнях необхідності введення інновації в освітній процес; відповідного фахового рівня педагогів; створення належної матеріально-технічної бази; залучення дослідників та наукових установ до вивчення проблеми; науково обґрунтований вибір інновації для конкретного навчального закладу.

На нашу думку, проектування інклюзивного освітнього простору як організаційної основи інноваційного розвитку закладу вищої освіти забезпечуватиме **програмно-цільова стратегія створення інклюзивного освітнього простору**, що передбачає:

- розроблення та популяризацію серед педагогічної громадськості програми розвитку інклюзивного освітнього простору як компонента стратегічного управління навчальним закладом;
- створення навчальних, навчально-методичних, дидактичних матеріалів, що забезпечують формування готовності педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти, їх апробація в навчальному процесі;
- організацію наукових досліджень з вивчення освітніх потреб студентів з інвалідністю в умовах освітньої інклюзії.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, розробка й впровадження педагогічної технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умови інклюзивної освіти ВНЗ є необхідною умовою інтеграції та соціалізації студентів цієї категорії. Однією з концептуальних основ її розробки є ідея, пов'язана із необхідністю орієнтування на розвиток інклюзивного освітнього простору ВНЗ як умови формування здатності молоді з особливими потребами до соціальної взаємодії із суб'єктами інклюзії, до адаптації та самореалізації в умовах ВНЗ.

Вважаємо, що висунута ідея є необхідною і достатньою для розробки технологічного забезпечення системи впровадження інклюзії у ВНЗ і всебічного розвитку студентів з особливими потребами, вона забезпечить розвиток інклюзивного освітнього простору ВНЗ як способу встановлення адекватних соціальних контактів, цілеспрямованої соціальної взаємодії молоді з особливими потребами зі здоровими колегами і викладачами для гармонізації індивідуального і соціального розвитку особистості, введення до всіх ланок педагогічного процесу, обміну інформацією, досвідом

діяльності і змістом навчального матеріалу; організацію роботи суб'єктів інклюзивного освітнього простору, аудиту фізичної доступності закладу; залучення на паритетних засадах до повсякденного інститутського життя, вільного перебування в студентському колективі; організацію посередницької діяльності між внутрішніми і зовнішніми чинниками інклюзивного освітнього простору ВНЗ у напрямі створення інклюзивного дизайну, надання реабілітаційних і оздоровчих послуг, компенсацію функціональних порушень, корекції психологічного стану, формування ресурсного потенціалу до залучення у важливі сфери суспільного життя і соціалізації молоді з особливими потребами.

Подальша розробка технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору ВНЗ потребує ґрунтовної розробки ефективних методів і форм діяльності суб'єктів інклюзивної освіти, засобів досягнення результату відповідно до визначених теоретичних положень та стратегій соціально-педагогічної діяльності, що стане об'єктом нашого подальшого наукового пошуку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посібник] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 325 с.
2. Марченко О. В. Проектування освітнього простору в умовах динамічних змін / О. В. Марченко. // Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць. – К. : ВІР УАН, 2012. – Випуск 57 (№ 2). – С. 471–477.
3. Чепурьшкін І. П. Моделирование воспитательного пространства школ-интернатов для детей с ограниченными возможностями : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / Игорь Петрович Чепурьшкін. – Казань, 2006. – 273 с.
4. Якимчук О. Національний простір освіти як предмет філософського та психолого-педагогічного дискурсу / О. Якимчук. // Вісник інституту розвитку дитини. Серія : Філософія. Педагогіка. Психологія : збірник наукових праць. Вип. 32 / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова ; [ред. кол. В. П. Андрущенко та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – 173 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Dychkivska, I. M.* (2004). *Innovaciini pedahohichni tekhnolohii* [Innovative educational technology]. Kyiv: Akademvydav.
2. *Marchenko, O.V.* (2012). *Proektuvannia osvithnoho prostoru v umovah dynamichnykh zmin* [Designing educational space in terms of dynamic changes]. In *Gileia:naukovyi visnik*: Vol. 57(2) (pp. 471 – 477).
3. *Chepurishkin, I.P.* (2006). *Modelirovanie vospitatelnogo prostranstva shkol-internatov dlia detei s ogranichennymi vozmozhnostiami* [Modeling of educational space of boarding schools for children with disabilities]. (Doctoral dissertation, Kazan).
4. *Yakymchuk, O.* (2014). *Nacionalnyi prostir osvity yak predmet filosofskoho ta psyholoho-pedahohichnogo diskursu* [National space education as a subject of philosophical and psychological-pedagogical discourse]. In *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriiia : Filosofiia. Pedahohika. Psihologiiia*. Vol. 32 (p. 173).